

העושה תפלתו עגולה - סכנה ואין בה מצוה

כ"א

פעמים שנופל על פניו ברחום וחנון ואם הן תפילין על ראשו עגולין ירצו מוחו וזו היא סכנה.

כ"ב (מנחות א"ע)

סכנה. שכשיכנס בפתח ויכה ראשו באיסקופה שלא יכנסו התפילין בראשו:

מנחות

סכנה ואין בה מצוה. פר"ת בשעת הסכנה יכול להסתכן בהן ולא תגין עליו המלצה ולא יעשה לו נס כמו ללבוש צעל הכנפים.

טורי אבן

וק"ל לפי ר"ת דמאי איריא עגולה בכל שעושה שלא כמצוותן לא תגין עליו כיון שהן פסולין ואין כאן מצוה. ועוד מה איריא תפילין כל מצות נמי בעשה שלא כמצוותן אין מגינין עליו. ועוד הא מילתא דפשיטא היא דשלא כמצוותן אין מגינין כיון דאין כאן מצוה כלל.

אור זרוע (א"ט סי' אקס"ה)

ואם עשה תפילין עגולה אין בה מצוה וסכנה יש שנושא שם הקדוש שלא כהלכתו ואם עשאן מרובעות אלא שבולטין מלמטה כי אמגוזא יש סכנה פן ינקרו את מוחו:

ש"ס א"ע (א"ט סי' ע)

סכנה ואין בה מצוה דפירש"י דהסכנה שלא יכנסו למוחו וזה לא שייך אם אינם עגולות וגם לא מרובעות דמזה מיירי המשנה כדאיתא במסקנת הש"ס ומאי נפ"מ בזה כיון דסו"ס אפילו אינם מרובעות וגם אינם עגולות דבזה ליכא סכנה פסולים ואין בה מצוה, אלא י"ל כמש"כ הישועות יעקב דבעגולות לא יניח כלל גם מטעם שלא תשתכח, מה שאין כן אם אינם עגולות וגם לא מרובעות כן יש לומר ע"צ הדוחק. איברא אני מצאתי באור זרוע ה' תפילין תקס"ה כי טעם תפילין עגולות שהוא סכנה ואין בה מצוה משום שנושא שם הקדוש שלא כהלכתו, פי' וזה יכול להזיק כמו המשתמש בשם הקדוש שלא כדיון וא"כ טעם זה שייך כל מקום שהתפילין פסולים ממילא נושא שם הקדוש שלא כהלכתו ואסור גם בשעת הדחק ואינו דומה לפסולי לולב ואתרוג ודלא כהגאון ישועות יעקב הנ"ל.

והקי' הישועות"ק דגם באינו מרובע לגמרי שפסול לכל הדיעות, מ"מ למה גרע זה מכל פסולי לולב דפסולים מעיקר הדין דמ"מ יטול בלא ברכה שלא תשתכח תורת לולב כמבואר ריש פ"ג דסוכה ובאו"ח סימן תרמ"ט, וה"י נימא בזה ובכל פסולי תפילין דמן הדין פסולים דיניח עכ"פ בלא ברכה שלא תשתכח תורת תפילין ופסק הישועות יעקב באמת כן להלכה.

ובענייני ד"ז צ"ע לדינא דסתימת הפוסקים ודאי לא משמע כן אלא דכל הפסולין מן הדין ודאי לא יניחם כלל, ואין לדמות בזה מדות חכמים דאולי רק לולב וכיו"ב דהוא רק פעם א' בשנה בזה העדיפו ליטול אפי' פסול גמור משיבטל לגמרי כדי שלא ישכח באורך הזמן, אבל תפילין דזמנם כל יום אם נתיר כזה להניח הפסולים יום אחר יום, אדרבה ישכח תורת תפילין כשרים מישראל. ואולי י"ל ע"פ אמרם מגילה דף כ"ד ע"ב תפילין עגולות

הרב ראובן מרגליות (י"ס המלכה ועריכתה, ע"ב כ"ב-כ"ג)

ואחרי אשר חשב רבי שספרו יבוקר מאנשי מדע העומדים מחוץ ליהדות שיחרצו עליו משפטם לפני כס הממשלה המרכזית ברומא, נבין למה השמיט ממשנתו הרבה דברים חשובים עקרים בתורת ישראל, והוא נצר משרשי בית דוד לא הזכיר תקות ישראל ותוחלתו הגאולה העתידה ע"י משיח בן דוד כאשר הזכיר ענין תחית המתים.

כן לא שנה ענין חנוכה והלכותיה במשנה, בעוד אשר להלכות פורים קבע מסכת מיוחדת, שזהו לאשר כל כאלו היו למורת רוח הרומיים שחשבו כענינים פוליטיים חגיגת הנצחון הלאומי ותקות חפשיותו.

ובעמדינו בקרן אורה זו נבין אי אלה השמטות שלא קבע רבי במשנתו, הלכות שידיעתן מוכרחת להחיים הדתיים ופרטיהן רבות כמו הלכות תפילין מזוזה וגרים, רבינו הגדול הרמב"ם בפה"מ ש מנחות פ"ד כתב שלכן לא הובאו במשנתנו יען שהיו ידועים ונהוגים בעם בכלליהם ופרטיהם, אבל הן ההיפוך ידענו כי העם התרשלו מאד בהנחת תפילין, ביחוד הן הפרטים המסתעפים אפני עשייתן רבים הם, וכבר בימי התנאים הקדמונים היו חלוקי דיעות בהרבה מעניניהם, ואיך אפשר כי העם ידעו כל כך בפרטות עד שלא מצא רבי לנחוץ לשנות אותם במשנתו?

אמנם ידענו כי רדיפות הרומיים בימים אלה היו נגד הלאומיות ולא נגד דת ישראל, שהרשות השתדלה להטביע חותמה על מראה אזרחיה תלבושתם וביתם, ולכן גזרו על התפילין שלבשו כל היום ואמרו כי כל המניח תפילין ינקרו את מחו שבת ק"ל ע"א, וכן גזרו על המזוזה ראה יומא י"א ע"ש.

ישראל קדושים בחפצם לקיים מצות דתם גם בזמן הגזירה הערימו לעשותן כאלו המה דברים סגוליים או מעשה צחוק ושעשועיים, התפילין עשו מעוגלות כקמיעות, והמזוזה הניחו תחת הדלת או במקל שהעמידו אצל הדלת, ולכן הזהירו אותם חכמינו באמרם העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בה מצוה, מגילה כ"ד ע"ב, תלמה – המזוזה – במקל או שהניחה תחת הדלת סכנה ואין בה מצוה, מנחות ל"ב ע"ב, כי למצוה אין יוצאין בכזה אבל הקסדרים יחשבו גם העושה כן כעובר על גזירת המלכות.